

Г Л А С Н А Р О Д А.

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

„Глас народа“ излази сваке недеље на табаку. — Цена му је на годину 3 фор., на осам месеци 2 фор., на четир месеца 1 фор. аустр. вредн. — Дописи се пишу уредништву а претплата и огласи администрацији „Гласа народа“ у Нови Сад. — Огласи наплаћују се од ретка оваких слова 5 нов. и 30 новчића за жиг сваки пут.

БРОЈ 31.

У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 5. АВГУСТА 1873.

ГОДИНА III.

О ШКОЛАМА.

II.

Да видимо шта је задатак народним или пучким школама?

Народне или пучке школе су они учевни заводи, у којима се подмладак целог народа учи. Пучке се зато зову, јер понајвише прост народ, пук, своју децу у њих шаље, а виши редови народа и код своје куће децу изучавати дају.

Задатак сваке школе је да учи. Сваки човек ваља да тежи за знањем и науком, јер само тако ће што већма усавршити се и позиву своме што боље одговорити. Када би можно било, добро би било, да сваки човек све науке изучи. Али пошто имаде толико наука, да их човек и кад би сто пута већу душевну снагу имао, не би могао изучити, то се он мора задовољити тиме, да само неке од њих себи присвоји. Један на прилику изучи права, други лекарију, трећи економију и т. д. Сваки није ни тако сретан, да бар једну научну струку изучи, јер већина људи немају толико времена ни новаца да се могу наукама одавати. Но ипак треба сваки и најсиромашнији човек да себи неколико наука набави. Имаде знања, које је сваком, ма чиме се он иначе у животу бавио, нужно, које сваки себи треба да набави. То је оно знање, које је темељ свом осталом знању и науци. То је знање и оном преко нужно, који не мисли даље ићи на науке. Сваки човек треба да зна читати и писати, јер ако не зна, не може се маћи у животу. Нужно му је дакле да зна бар свој матерњи језик. Но да би се разликовао од дивљака, који такођер свој језик знаде, треба да он научи лепо правилно говорити, читати и писати, а то само може учинити, ако иде у школу, па ако буде изучио граматику, или науку о језику. Пошто је српски народ члан великог словенског племена, пошто је у нашој српској цркви словенски језик у употребљењу — то се у српским народним школама и црквено словенски језик учи, јер само ако тај дете изучи, кадро ће бити да разуме и црквене књиге да схвати, службу божију и да учествује у црквеном појању...

Све што постоји у свету, све се то налази у некој количини, у неком броју; све то имаде неки изглед, неку форму или облик. Нужно је дакле да дете научи науку о бројевима и облицима, која се зове математика. Она их учи оно, што је сваком нужно а то је — рачунати. Без рачуна не може живети ни дивљак а камо ли питом, изображен човек. Један део математике зове се ђеометрија. Ова учи децу како која ствар изгледа, облике њихне, а уједно их учи мерити дужину, ширину и дубљину сваке ствари.

Човек је члан људства. Он од људства добија живот здравље, ужитак. Он је са хиљаду веза привезан за људе. Зато треба да им је захвадан, да и он њима добра чини, да их поштује и љуби. Наука која учи дете о љубави и ближњем зове се наука хришћанска. Она учи дете, да оно другом не чини, што не жели да њему други ради....

Сваки је човек члан свога народа, па као што знаде себе и своју породицу, тако треба да упозна и свој народ и то не само какав је сад, него и какав је од онда био, од кад се зна за њега. За то је нужно да дете изучи историју или повесницу свога народа. У њој ће проучити шта су све Срби као народ досад починили. Сазнаће њихова добра и рђава дела, па ће онда као одрастан човек порадити, да буде у народу све мање рђавих и све више добрих дела, како би и наш народ једаред у напред пошао и процветао...

За сваког човека је нужно да знаде, шта је цело људство досад починило, који су све народи поставјали на свету, колико су славних, колико ли срамних дела починили, па да се онда сваки на славна дела угледа, а од срамних да се чува. Све то учи дете у историји или повесници рода људскога....

Сваки човек познаје своју кућу. Али то није довољно. Он треба да позна и своје село и жупанију и државу у којој живи. Он ваља да сазна, каквих све има држава на свету, да позна целу нашу земљу. Пошто сваки нема новаца да путује по свету, те да сам све види, то нека иде у школу, па ће све то научити у науци, која се зове земљопис или ђео-

графија. Ова наука га учи површини наше земље, како она од природе изгледа, шта све имаде на њој, каквих имаде гора, каквих вода, равница и т. д.

Она учи и каквих имаде народа и држава, у којима ти народи живе. Пошто је земља наша део васељене, пошто осим ње имаде у свету сјасет других телеса и звезда — то је нужно и њих проучити, а то се све може научити из земљописа...

На земљи нашој имаде неколико стотина врста равних минерала, руда, до својих сто хиљада различитих биљака. Човек то не може све проучити, али може бар оно, што је важније, особито што је у његовом крају. Може проучити на коју корист који минерал, која животиња или биљка служи. За то је нужно да изучи природне науке, јер оне га свему томе уче...

Осим тога нужно је човеку да незна само како која ствар изгледа, него и да јој и изглед, обим њезин знаде на хартију ставити, да знаде цртати. То га учи наука о цртању....

Даље је још нужна наука о телесном вецбању или гимнастици, наука о певању и т. д.

То су најнужније науке за сваког човека, ма се он којој струци мислио посветити. То треба сваки да знаде. А сваки може то знати, јер је свака од ових наука за сваког разумљива, сваки је може схватити. —

Ове науке нису случајно узете и у народне школе уведене, него је то с намером учињено!

Ове науке, које горе набројасмо, узете су прво и прво зато, што су приступне сваком човеку па и детету, само ако му се може разумљиво може ваљано предају. Али ове се науке не предају само зато у народној школи, што су сваком приступне, што су разумљиве — него још и зато што оне човека, дарове његове подједнако развијају усавшавају. Човек имаде тело и душу. Душа опет имаде више дарова, способности. Има дар да мисли, да расуђује о свакој ствари, и тај се дар зове разум. Има дар да осећа шта човеку прија, да се у добру радује и у злу сневесели, тугује. Тај дар, та способност човечија зове се осећање.

Али човек има и ту способност у себи, да каже: ја ово нећу да радим. Та способност човечија зове се воља. Све ове способности људске поменуте науке развијају и усавшавају. Оне човеку не расбиствују само ум, него му дају само оно знање, које му је најнужније, оне му облагорођавају срце, оне му челиче вољу, да има снаге за оно, чему га разум учи, на што га срце покреће, и — урадити.

Задатак је дакле народне школе: опште и зображење и приправљање за живот. Опште и зображење то је оно знање, оно зображење, које сви људи требају, које је опште нужно. Али задатак народне школе је и приправљање за живот, то јест: народна школа треба да људе научи оном знању, које

им је у животу нужно. А шта је људима нужно? Чиме се они обично баве? Један се бави једним, а други другим послом. Један земљеделац, други занатлија, трећи трговац. Народна школа их дакле приправи да су кадри лакше те радње, те струке изучити и њима се бавити. Кома је ум разбистрен, који зна читати, писати и рачунати, тај ће за цело бити бољи земљеделац, занатлија или трговац, него ли онај, који је остао глупак, који не зна ни срицати, који не уме ни перо умочити; коме је школа очи отворила, срца облагородила, вољу ојачала, тај ће за цело и као човек, и као члан породице, општине и државе, и као Србин боље права своја вршити; неголи онај, који нема никаква знања, ком је срце сирово, дивљачко, који нема тврде, челичне воље, него се повија за сваким, као оно грана, када је бура њија....

СТУБОВИ ЗДРАВА И ДУГА ЖИВОТА.

1. Буди чист телесно и душевно.

Беле, да је негда живио у Паризу неки лекар, о коме се причало да је пронашао средство да продужи човеку живот. У старо доба (средњи век у историји) мислио је свет да има одиста таква средства шта више да их има и таквих, који могу обамрлом па баш и мртвом човеку да поврате живот. Данас већ нико не верује у такве чудотворне ђаконије. Еле, у оно доба вероваше свако, да стари париски доктор има таква средства. Књижари су за то без престанка наваљивали на њега да објави свету своје средство, и видећи да се старац устеже, обећавали су му добро платити, знајући, да ће свако живи тражити да сазна, како може најпоузданије остати здрав и продужити себи живот. Старац говораше, да има све то написано, и да ће издати после своје смрти. Наравно су се многи отимали, да придобију тај рукопис после лекареве смрти, и с тога је завежљај, на коме стајаше написана та „тајна“ продата на лицитацији за триста хиљада франака. Кад кунац отвори завежљај, он се упрепасти видећи мноштво празних листова од хартије, и тек на последњем стајаше написано ово: Једи умерено! пиј воду! Покрећи се! То бејаше старчева тајна, то квинтесенција (чудотворно средство) дугог живота и доброг здравља. Па ипак старац није никог преварио, почем је у неколико речи исказао целу основу дугог живота.

То је да богме давно било, онда кад закони живота не бејашу толико познати као што су сад. Данас ће сваки овима трима стубовима човечија здравља додати четврти буди чист! и знајући како силно утиче душа на тело, а тиче се и душевне (правне) чистоте — јер нечистота прави исто тако може да оболи тело и да скрати живот, као телесна нечистота.

О чистоти телесној да поменем само, како нас у првој години живота купају посве дневно.

www.Зашто то бива? За то што је кожа човекова пуна ситних рупица, које се могу запушити галом. А на што су те рупице? Ево на што. Кроз њих удише кожа ваздух и спроводи га у тело, да њиме чисти крв, а кад је у води, она је усисе кроз те рупице и разбистрава крв. За то нисмо никад жедни док смо у води. Еле у малене деце још су одвећ слаба прса, па не могу плућа да удишу онолико ваздуха, колико је потребно за чишћење крви. Томе ваља помоћи: дете се купа сваки дан и одева у лако рубље. Тако се кожа чисти и потетиче, да помаже дисању док не ојачају плућа (бела цигерица.) А да ли се то збуде за оно неколико месеци док се дете купа? Никако! Па за што се не настави то купање и онда, кад дете поодрасти? Ту баш лежи кривица наших родитеља; ту лежи узрок за што је наше тело слабуњаво, за што је наш живот краћи, него што би по природи, требао да буде. Јер кад је кожа помагалица дисању она је то читава живота, и онда наравно треба је држати чисто за цела живота. Погледајмо поједине људе, па и читаве народе, који перу и купају своје тело, па ћемо видети да је њихово здравље снажније њихов живот дужи.

Чишћење коже обавља се најбоље млаком водом и сапуном, јер кожа је масна па ваља тај масни као да се раствори да би се кожа потпуно очистила. Не велим да је треба чистити сваки дан, ако не живимо у прадини што је леги на улицама и у неким радионицама; али недељно један пут, мора свако чистити своју кожу, ако хоће да остане здрав. Овај посао треба обавити у вече, кад полазимо спавати, да може за тим кожа у топлоти да се испарава.

Друго је што, прати или умивати кожу. То се обавља сваки дан хладном водом, јер тиме хоћемо да дамо кожи потребну свежину, и да је расхладимо и научимо ни хладноћу, да неби лако назебла у хладном ваздуху. Умивати тела ваља из јутра кад устанемо из постеље, али при том ваља назити, да се тело најпре расхлади у ваздуху, јер нагли прелаз из топлога у хладно штоди здрављу. Особито ваља често прати ноге хладном водом, да се науче на хладноћу јер назеби најчешће долазе с ногу.

Није ми од потребе да ређам, какве големе користи за здравље долазе од чишћења и умивања коже: нека свако проба, па ће се за мало сам уверити. Нарочито треба да се тога придржавају они, који имају слаба прса.

Опет је са свим што друго, купати се у води, јер као што рекох, онда улази један део воде кроз кожу у крв. Без штете за своје здравље, може се само човек купати у млакој води; топлу и хладну воду за купање не треба нико да употреби, а да се најпре не пропита код лекара. Али на жалост, то све чинимо тек онда кад смо се оштетили у парној илици или у хладној реци. Илици су за људе не потпуна здра-

вља; не велим за то за болесне, јер између не потпуног здравља и болести велики је корак.

Колико је телесна нечистота штодљива здрављу, још више му штоди душевна. Ту долазе разне страсти а поглавито грижа савести. Свако зна из искуства да нам се стомах поквари, кад се разједимо, и кад би се и за тајвог једа одмах најели, могли би повратити сву храну. Тако утичу мање више и друге страсти на тело, и кад оне зачну подгривати здравље, онда да како, неће нам помоћи телесна чистота. Човек коме је стало да се одржи здрав и да продужи свој живот, мора избегавати сваку страст; ја велим: мора, за то, што може јер му је слободна воља у власти. Баш за то, што човек може да хоће лако је сваком чувати се од страсти и дневне узрујаности. Истина је, да је најбоље из детињства већбати се у томе, али наше домаће васпитање, жали боже, није према томе удешено: добро је, ако се још не подхрањују страсти у детињству.

Најљућа је гуја за здравље грижа савести; она долази из уверења, да смо учинили какво дело, које штоди нашем сачовеку, или друштвеном реду. Ми видимо такве нечисте духове у затворима и болницама како се бледи и измучени преврћу по сву драгу ноћ а не могу ока да склопе. Можели такав човек остати здрав; можели живити дуго? За цело не, јер тој болести нема лека. Њу може човек отклонити, али никад је не може излечити. Њезино је предупредно сретство по све просто: не чини другоме што не би желео да ти други учини! Добро би било да ова изрека што је се учила на намет у школи, буде нам основа васпитању наше деце, те нам неће лако душевно нечистота потирати здравље.

Др. М. Ј.

ИЗ НАРОДНОПИСА.

Чиме се који народ бави.

(Наставак.)

Скупљење плодова по себи је већ нека забава, нека радња. Говече што пасе, кит, што отвори чељусти, па хиљаде рибица у њих похвата, лисица, курјак и лав, што тумарају кроз пустињу зарад грабежи, ластва, која у лету ждере, све те животиње раде обављају неку радњу, ако та радња и јесте тек слаби почетак праве радње ако она и јесте више уживање него ли радња.

Најлепши су пример челе. Оне скупљају мед, покусају га, насите се, а у стомаку се делови разлуче. Један део потроши се за одржање живота пчелина, а остало им изађе на зној и од тога се начине љуске око тела. Из тих љусака праве оне пелијнице, у којима живе, легу се и мед носе.

Кад сироти људи своју децу у шуму пошљу, да јагоде беру, или богаташи своју у башту да треша-

ља или шљива наберу, то је уживање али и већ нека радња. Тако исто кад лав улови жираву, па када јој кости поломи, када кожу савладаног слона разреде, то је већ поред уживања и нека радња.

Но сва та радња више је уживање него ли право занимање, прави рад. Тек кад Адам и Ева из раја изиђоше, поче људски род правом радњом бавити се. И последњи рај на земљи, острво Тахити престало је бити рајем, откако Французи њиме овладаху. Не стаде рајске тишине и уживања, јер бујна природа тахићанска не задовољава сада ни победиоце ни победене. И урођеници научише се новим потребама.

Радна снага развија се код разних народа разно. Она зависи од спољних утицаја и местних прилика: од поднебља, земљишта, биљака, животиња, подземног блага, времена, гора, извора, река; све ово или потпомаже или спречује развитак становника, тако да после хиљаду година неки народи останаху још неизображени, а неки се на високи ступањ развитка понеше.

У топлом појасу у унутарњој Африци живе црњачка племена тако просто, онако исто, као што су њихови прадедови живели. Шуме са својим воћем онаким, какво је од природе, дају црњачкој породици место за насељавање. Они ништа не доносе јер свашта налазе што год требају а потребе су им врло малене. Кецеља од лишћа или перја то је цело одело кладовина дрвета кроз дуго време у години служи као кућа, земља као постеља, а рука као јастук. Они леже и одмарају се много, јер сунчана жега омлитави им удове и пошто требају мало хране, да под својим топлим небом нужну телесну топлоту произведу и по што се мало крећу те им не треба много јела, да потрошену снагу надокнаде, — то се не морају много бринуту око насушног хлеба, јер им издашна рука изобиља тога пружа. Они се не брину много више, шта ће јести, од тица или од миша који скупља хране за недељу дана, или од кртине и пчела, које чине много припрема за дугу зиму. Тамо нема ни зиме, у место ње пада у двапут многа киша, која отера људе у пећину или подгушће лишће; а жедно лишће силносе наеваси, те ни на ново прене и нових плодова донесе.

Дател-палма или урма у великом океану тако има обилат плод, е је неколико дрвета довољно, да породицу кроз целу годину зарани. Она има када, потпуно израсте, а то је од 30—100 године, до петнаест и до двадесет гроздова, који су шест стопа дуги. Такав грозд има до осамдесет петељака и на свакој петељци до тридесет урама. Ма да много у цвету опадне то ипак буде један грозд петнаест до двадесет фуната тежак.

Зејтин-палма на златном приморју даје црнци, скоро свашта, што год му треба. Петељке од лишћа дају грађу за колебу, од конаца ниже петељака праве се узице и друге свезе, лишће служи као храна

за овце и козе, од сока прави се вино, и то тако много, да се од дрвета које има шест до осам год. кроз пет недеља сваки дан по једна литра може добити. Из њених орају добија се најпоследне — зејтин.

Упоредимо сада породицу из умереног појаса јевропског са црнцима у Африци. Ветар и киша у лето, бура и снег у зиму натера их, да праве кров кроз који не може вода пробити и кућу са топлим собама, са шталом, амбаром и подрумом за главу треба на киши пешир, на бури капа, за ноге у благу и снегу ципеле и чизме, за тело при радњи и на пут разне хаљине. Храном мора се човек грејати и мишице које се у радњи троше, надокнађивати и крепити; он потребује плодова и меса, и мора обрађивати њиву и тимарити марву. Он потребује у дугим зимњим ноћима светлости и мора да сади маслине и да гоји марву, а да то све добије треба му стотину оруђа, зарад којих се опет мора много трудити.

Човек је од природе без обране. Пошто дивље животиње на њега наваљују, то мора да прави себи оружје, којим се брани. Он савија грану, те грану, те прави од ње лук; од жиле прави тетиво још мора да прави стреле, да их у отров умаче и да стоји на стражи. Он се упушта у борбу са дивљим звером. Ово га примора да буде лукав, љутит, крвождер дивљак, и да се и у борби с људма истим оружјем, истим начином бори. Сусед тлачи суседа у крвавом рату и као убијену дивљак тако ждере он савладаног непријатеља, као тигар пије он крв његову. Снага му се не развија за корисну радњу него за обрану, нов рат и разоравање.

Средња Африка имаде становника од кад и Азија а раније него ли средња Јевропа, а облик њених земаља при свем том није се променио. Реке, језера, баре, брда поља и шуме исте су онаке какве беху пре хиљадама година. Ни један од отих силних народа нема историје. Ни један не може ни имати јер историја је успомена на дела, споменике и створове радене руке, уметничка духа. А тога свега нема код оних народа. О оним народима не може се друкчије говорити него о животињама: они се роде, расту и умру или о биљкама на хиљаде оне расту да се покосе или да увену.

Како да ове гомиле народа, које овде описасмо именујемо?
(Наставиће се.)

СА БЕЧКЕ СВЕТСКЕ ИЗЛОЖБЕ.

(Четврто писмо.)

У цењеном листу „Глас Народа“, до селе нечитих још о школама које су овде представљене, и то као основне, — мада би се о истима вазда писати могло — но нехатост, оно старо зло српско узрок је томе — или који до селе изложбу похађаше држаху испод својег достојанства о тим ситницама говорити?! — С тога ја ево латих се пера да вам штовани г. уред-

ниче неколико речи о школи као главној чињеници напредка и благостања коју напишем, — па ако за вредно нађете, а ви их у ваш цењени лист ставите,* јер ја дођох у Беч ли школе да промотрим — с тим пак мојој општини (молској) која је до сад једина показала да за бољком и напредком тежи — те је нами 4-ци по 75 ф. а. вр. као припомоћ одредила — и због чега смо и ми обвезани нашој узорној општини рачуна дати, које ево ја сада јавно и чиним; па почем сам за овај први дан посматрао само школу северо-американску, наиме намештаје исте и учевна средства, то ћу дакле о истим и говорити — и ако ово моје писмо места ма и ма и најмањег задобије, то ћу онда слободан бити и о другим коју прозборити

А сада прелазим на опис американске школе. Ова школа лежи у III. одељку, и чим се ступи у предвор и ходник исте, види се особити ред, јер пред ходником стоји за чишћење обуће од блата гвозђе и четке за отирање исте, које се у целој Бачкој и Банату ни у 10 школа наћи не може, — а познато је да чистоћа највише доприноси здрављу — (а „здрава душа може бити само у здравом телу“ —) одавде десно улази се у школску дворану која је вазда пространа, светла и ветрила на прозори има, кроз која прима свеж ваздух а испушта поварени — на прозори има засторе за подизање и спуштање по потреби, а сад долазе скамие за децу; ове су свака за себе т. ј. за свако поједино дете начињене; предњи горњи део или плоча истих на којој књиге, кад се чита, стоје при улазку детета дигне се лагано јер на шаркама стоји, а кад дете седне оно је спусти; на истој је с десне стране у пошку (углу) мастионица са поклопцем да неби кад се напише прах унутра улазио и тим мастило с гушњавао, у другом пак углу више среди идући издубљено је место где се перо и оловка меће да неби књиге прљало а под плочом је фијока за остављање књига. За отим после долазе школске штице, земљовиди и слике животиња и биља по роду (сродству) и то бојом урађене; за последње има учитељ слике прости потези изцртане а за оне машину у коју сваке поједине име метне, а ово се са дашчицама покрије док деца сама име животиње непогоде, па онда им сам учитељ спусти дашчицу за један степен и децу тим увери да је одиста име животиње као што је казано. — Рачунаљка је на форму „Руске“ машине само је на две стране свуда по сто куглица на њој — после има још и једна табла од дебеле артије а на овој су разне боје израђене, да дете зна разликовати шта је бело, шта ли црно — друга табла за писање, та је од тако назване американске коже по којој се како лепо писати, тако и цртати може — јер цртање је по сви разреди обвезни предмет, и то не као код нас само просто потези него

и даље као од прилике до III. рејалне школе — за цртање пак постоје прегледалнице и то у I. разреду на оплати од таблице с једне су стране сами потези усправни кош као и код нас што се предаје с друге стране гласови — а на противној страни су горе у углу недељни дани, у другом углу месеци, имена, — између тог на среди су бројеви од 1—10, — а уз ребар су геометрични потези као полуколо — коло-прав, оштар и туп угао — за тим четвороугао (квадрат) после ове прве таблице долазе још друге такве исте само са различитим фигурама — и по тим таблицама све се дотле рисати учи, док дете руку добро неизвежба, па тек затим прелази се и црта по папиру. — Оволико сам за први дан видео. — А. Д.

ШКОЛСКЕ НАРЕДБЕ.

О ШКОЛСКОЈ АРХИВИ.

За уредно вођење школске архиве наређује се слеђујуће:

Свака школа да има: школски дневник, главни школски записник, записницу од свршена школска рада, исказа о стању школе, школски инвентар, рецензије од основних писама, школски законик, школску читуљу и споменицу, и школску хронику. Школе са више учитеља да имају још и записник од учитељских конференција; а девојачке школе да имају и записнике од ручних радова женских и од штедионица.

Школски дневник, у који се уводе дневне белешке о полагању школе и о успеху у наукама, има бити изрубрицират као у примедби 1. а тако да на сваку страну од табака стану белешке бар од 4 ученика.

Примедба 1. Рубрике школског дневника ово су: 1. Текући број. 2. Име и презиме и разред ученика, дан и година рођења име оца и занимање, и број од куће. 3. Искази о полагању школе, са подрубрикама: а) месеци са једанајет линија по преко, и то 10. школских месеци, и најдоња за сумат. б. Дани, са 31 линијом уздуж доле, за 31. дан од месеца. Глава од дана означена је бројевима в. 4 рубрике за означање: колико је свега пута у школи аа, био. бб, није био вв, то извнио, гг, није извнио.

То да дође на прву страну од раширена табака, а на другу страну ове рубрике: 1. исказ о успеху у знањима са 11 линија попречно, за увођење бележака, и са 27 рубрика уздуж са овим надписом: из науке хришћанске, читања срп. писања срп. језикословља срп. читања и разумевања црквено слов. читања и писања хрват. читања и писања мађар. и немач. рачуна геометрије и цртања геометр. природописа, физике науке о чувању здравља, земљописа повеснице, права и дужности грађана краснописа, цртања појања и певања гимнастике, војарства свиларства, вртарства са винограђством, пољоделства, чедларства, ручних радова женских и домодства. 25. рубрика за исказе у погледу детиња, а здравља б. бистроће, в. пажње г. приљезности д. владања 3. Примедбе.

Главни школски записник, у који се на крају сваке године упишу изводи из дневника, има бити изрубрицират као у примедби под 2. тако да

* Драге вође: изводте продужити.

на сваку страну од табака стану белешке бар од 5 или 6 ученика.

Примедба 2. Рубрике главног школског записника ово су 1. Име од места 2, име од школе, 3. текући број, 4. име и презиме од ученика место дан и година рођења, име оца и занимање и кућни број, 5. искази о полагању школе, са свим подрубрикама а. дан и година кад је аа, уписан за школу бб, исписан из школе; в. године од школе са две уздужне подрубрике аа, са означењем озго дневне озго повторне бб. (са 10 попреко линија означених бројевима 1, 2, 3, 4, 5, 6 за године од дневне и 1, 2, 3 за године од повторне школе и оздо сумар в. 4 рубрике за означење озго свега пута у школи аа, био бб, није био вв, то извизио гг, није извизио. г. Искази о успеху у знањима, са исто оно 27 рубрика уздуж као у дневнику и са истим сним натписима а само са 10 линија у преко за означење сумара о успеху по годинама од дневне и повторне школе, и оздо сумара од свега д. 5. рубрика за исказе о стању здравља, бистроће, пажње прилежности и владања детиња, као у дневнику са 10 упреко линија, као и за исказе под д. најпосле пошира рубрика за примедбе са оних 10 линија упреко, за упис примедба по школским годинама. Све ове рубрике да се поделе на обе стране од табака.

По што је нужно, да се ови табаци печатају то ће требати да су и једне величине те за то да се узме висина за дневник бар 16" а по ширине 10" осим унаоколо празна места; а за главни записник да су табаци већи.

Записница од свршена школска рада (конспект) у њу се уписују само наслови од свега, шта се и кад из сваке науке у сваком разреду сврши. Записница ова води се тако, да сваки разред има за сваки прописани школски предмет свој засебни лист.

Уз ову записницу да има свагда зготовљена бланкета за увођење бележака при испиту, које ће увести или епархијски школски надзорник, или од школског одбора одређени председник, ако неби било местнога школског управитеља.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

Трг. 28 јула (Извештај Петра Узелца) Са свих страна, и из свих крајева подучени извештаји о успеху жетве и каквоће овогодишње, пшенице, као да ће у неколико, и житној радњи неки бољи правац дати. Ова година може се скоро прошлеј угодобити, само је у томе разлика; што ће Мађарска и Банат, као што званично извештаји наговешћују, 2—3 милиона вагана пшенице, у иноземство за извоз имати, и своје требовање покрити, што се ипак с неким трговачким инвертарима никако неслаже. — Јер се мисли; будући је раж у свој мађарској врло непробитачну жетву и слабу каквоћу робе показала, да Мађарска, и Банат, и ове године на иноземним житним трговинама, заступљена бити неће, и да ће једва домаће требовање подржити моћи. У иноземству може само у брашну, од домаће пшенице заступљена бити. Ни у Русији неенада жетва свуда пробитачно, као што се то очекивало. У Херсонском округу, и свуда на брегу азовског мора, исто округу одеском до Тираспоља, Балте, Раздјелне, и јужном кроју Безаробије, изпаде жетва врло непробитачно, а то поводом у прошлом, и овом месецу нагло наступајуће врућине и суше. У осталим пределима Русије, жетва је успешна, само каквоћа робе, није као што би требало, јер је врућина и суша допринела, те се зрно, као што треба развити неможе, већ мршаво оста, тако да продаоци 112 фунти за овај меров неће да гарантирају. Русија има ће ипак ове године 50—60 милијуна мерова жита за извоз, и сва се го-

дина ипак као плодна назвати мож. У Румунији хвале се с добром жетвом, само се на каквоћу робе шаље, јер је суша као и у Русији развијање жита препречила, а говоре, даје у Румунији и хрђа на житу, пакости допринела. У Румунији и Анатолији, беше жетва слаба, а у Бугарској особито у Добруши, хвале се да је добра. У Калифорнији била је година врло плодна, и јављају, да ће 40—50 милијуна мерова за прекоморски извоз за Јеврону на тргу робе бити. Оскудице у житу дакле нема. Промет прошле седмице на овогодишњем тргу изнаша око 15000 мерова што је онајвише за овдашње силине, а нешто за унутрашност купљено; цене остале су исте, као и прошле седмице, и тако се држе и данас, само што за тешку и здраву руску робу који новчић више траже, гласа се, да је један терет 10,000 мерова одеске 114 фунти по 9. фор. 60. нов. на три месеца времена на спекулацију купљено. —

Промет у кукурузу беше живљи, продато је свега око 23,000 мерова за овдашње требовање, а нешто за приморје поводом гласова, да ће владајућа суша кукурузу нашкодити, јер из неки крајева јављају, да је суша, и врућина, тога ради и увене приметљиво крешине, а за терминске послове знатно на више пођоше, јер неки вољу показиваше, за октобар и новембар 30—40 нов. више платити, него што су цене данас 4000 мер. облигирано је за октобар 4,70. горни послови учињени су 4. 40—45 за 116 фунти подунавске робе.

Цене држе се данас подунавско т. ј. галацка реба 4. 40, 45 Ибрајинска 4. фор, 40—50 за 116 оунти.

Стоваришта у пшеници поправила су се, јер усамљени терети из руских пристана стижу. Лађа „Милош Обилић“ стиже овог часа у оvd. пристан и донесе из таганрока 10,000 мерова пшенице. У Одеси товаре четири терета за овамо, а у Маријанопољу товари се руска лађа „Ковачевић“ с 11,000 пшенице за овамо. Кукуруза има доста на тргу, ради врућине изостају довози, јер је роба на дугом путу опасности извршена, и само се с паробродима преноси, што ради скупог подвоза и на цене дејствује.

Један терет безарабске ражи стигао је и она непознатом ценом продан.

ПОДЛИСТАК.

Д и м *)

Лулу није Селим-паша,
Љуби Ђилибар,
Уза њ љуби кауркињу
Свако по типар.

Задимио Селим-паша
Нештедимице,
На прозору дим се вије
Чак до гредице.

Дим на стаблу тамно пише,
Чудновати шар,
Мрке брке, мор-доламе,
Дуги цевердар.

„Погле, нашо, што се дело
„На врх горама? —
„Мрки брци, мрко чело
„Мрка долама!“

*) Из књиге: Песме Лазе Костића. Набавити се може у срп. вар. задр. штампарији.

„Ваљда, чедо, помркује
 „Какав стари брест!“
 Ал у пури све силније
 Зла се буди свест.

И опет се задимио
 Жути Ђилибар,
 И опет се поновио
 Чудновати шар.

„Зар невидиш облик црни?
 „Зло је по нама!
 „Мрко чело, мрки брци,
 „Мрка долама.“

Селим наша мирно пије
 Жути Ђилибар —
 Све се гушће сталдом вије
 Чудновати шар.

„Леле мени, жалосници,
 „Сад је баш одја'о!“
 Тек што рече, на ложници
 Шкрину врата — јао! —

Шкрину врата на дворани
 Шумом, шкрипетом,
 Међ доврази јунак стоји
 С пушком запетом.

Тетик лула, чибук црни
 Цев је голема,
 Мрко чело, мрки брци,
 Мрка долама.

Задимио чибук страшни,
 Нештедимице,
 На прозору дим се вије
 Чак до гредице.

Буновно се дим за димом,
 Вије као и пре,
 На прозору слике шара,
 Од којих се мре.

Л. Костић.

РАЗНО.

— Природно чудо. Око Сенте у житама ухватили су пре неки дан зеца, који има две главе, два врата, четир увета, четир ока и две ноге. Врат се код илејке разделио у двоје, те је свака пола за себе израстла. Кад су га распарали видеше даје срце тог чудноватог зеца веће него што обично зечије срце бива; бела цигерица и црна са свим су у реду развиле се. Ту зачимљиву животињу испунише, па ће је ставити у сенћански музеј.

— Неки пештански новинар израчунао је колико мора варош Пешта или њезини становници да плате кирију о д Илја на дана до свих светих (новембра) дакле за три месеца. Ево колико: нутарња варош плаћа годишње кирије 4.896.894 ф.

предграђе леополдово 5,316889 фор. предграђе терезијанско 4, 424.332 фор., предграђе фрањино 1,192,966 ф., предграђе јосифово 1,894,564 фор., са околином свега дакле укупно 17,725,745 фор., годишње по томе долази на три месеца 4,431,436 фор. То је новац кога је данас при новчаној оскудици тешко набавити а и обртност мора патити, кад јој се толики новац одузме.

— Са више страна јављају да багрен и ове године већ по други пут цветају. И у нашој околини опазисмо то исто. Ни најстарији људи се несећају да је тога још кад било.

— У Загребу је нађен огртач краља угарскога светог Владислава, за који се већ више столећа држало да је изгубљен. У орману где је нађен, стоји јасно и читко латински написано да је то огртач баш св. Владислава

— Дете бодрог духа. У Теминвару се десило да је неки дечак од 10 година седео сам у одаји и своју лекцију учио. Пред њим је на столу горела лампа са петролеумом. На један мах падне лампа и горући петролеум разсусе по целом столу. Дечак уместо да поче јаукати оде брзо у један Пошак одаје, узведе плувоницу, те са примом песком посу по пламену. Пламен се угаси и само је чаршав и сто нешто опален.

— Грозан случај десило се пре неке недеље у Америци. Славила се успомена дана, ког су се Американске државе сјединиле. Том приликом беше свакојаким позорја и неки професор хтеде да и сам принесе к свечаности тога дана. Хтео је пред силним светом да се уздигне на ваздушној лопти. Донесоме „дуфбалон“ почеше га пунити топлим паром. Кад је напуњен смјјони професор седе без брига у кошар што беше привезан за ваздушну лопту са неколико ужета, даде знак — и са највећом брзином подиже се уз бурни усклик множине света. Уздигао се већ тако високо да му лопта изгледаше као малено бурице кад се на једанпут лопта — изврну, и одлети горе у недоглед. Сиромаш професор поче у кошару падати изтакко ужасне висине, као зналац помогао би се тиме да изнад главе дигне кошар, ваздух би подишао под кошар и он би се без повреде спустио. То му испаде за руком и већ се приближио земљи на 100 хватаи висине, када му руке изнемогоше; он угусти кошар па се сав згрчи те као сињи камен груне о земљу. Кукакви науучењаце! Ниједна кост не оста цела, лежао је сав у крви и изломљен.

Узрок зашто је лопта одлетела, тај је, што није била оплетена свуд унаоколо ужетом, него тек на два три места, па се тако измаче. Лопта је доцније пала. Скупљени свет ирепао се кад је кукакви смелац пао, но за кратко време хладнокрвни Американци наставише и свршише своју славу.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

— Био се пронео глас, да је кнез Никола црногорски нападнут и у лице јако рањен; сад се са свих страна јавља да је тај глас тек пука измишљотина.

— Угарска је на бечкој изложби добила почасну диплому на своја изложена учевна сретства.

— Новине јављају да се јанански цар спрема да походи Јевропу и да том приликом посети Беч и изложбу; а за персијскога шаха веле, да је од римљана добио позив да сврне мало и у Рим. Не зна се, хоће ли шах поћи онамо.

— Бечко ратно министарство издаће нову наредбу за авансирање официра и о томе како се има вршити војничка служба. Надају се да ће та наредба бити боља од досадање те да неће ни толики одлазити из војничке службе.

— На карловачкој срп. гимназији одржан је ових дана први испит зрелости са седам ученика и ко што веле са лепим успехом. Сретно било и у будуће!

— Новосадска варошка реална школа повисиле се да да буде потпуна; с тога ће идућа шк. година почети и са четвртим разредом и сваке године отвараће се по један више док се непотпуни до шест разреда.

— Из Босне јављају да владика Дионисије, познати босански ервонија гони општине да за њега станарину и глобарину плаћају, позивајући у помоћ турске судове. Општине се ошину и дај Боже да се једном спасу од беснила таковог бољјег слуге!

— За кнеза Милана јављају београдске новине, да се 12. августа креће на пут за бечку изложбу.

— Чувени француски народњак и агитатор Ролфор; био је као члан париске комуне осуђен и као такав чампо је у затвору досада у Француској и ма да му је ваљало поћи преко мора у изгнанство, лекари су за владе Тјерове рекли да не може издржати путне тегобе; од када пак Мак-Махон дође на власт, почеше га спремати за изгнанство и чудо! исти лекари рекоше да Ролфор сада може издржати путне незгоде ма да је јако болешљив и ма да се сигурно зна да ће он на томе путу у далеку Нову — Каледонију подлећи. Скоро све новине веле да је поступање са тим човеком од стране париске владе — нечовечно.

— На бечкој светској изложби све се више краде. Ономад ухватише неког трговачког спомобника кад је баш хтео да однесе стакла за увеличавање (микроскопе.)

— Турска и Аустро-угарска отпочеше преговоре, како да се склопају жељезнице тих обеју земаља. Преговори се воде у Славонији, у месту Шамцу.

— Овај час стиже нам вест, да је прота Алексе Бастић у Срп. Бечеју преминуо после тешка ако и не дуга боловања. Прота Бастић био је редак српски свештеник; српски Бечеј ће дуго и лепо да прича о њему, јер је био тако уважен са свога поштења и ревности како и са научности своје, како ни један до тада. Лака му земља црна.

К Њ И Ж Е В Н О С Т .

НАЈНОВИЈЕ

ШКОЛСКЕ УРЕДБЕ,

које су издате од висок. школ. савета за све срп. нар. школе, — могу се добити и наручити комад по 15 нов. а на више са уобичајеним рабатов, у

Срп. нар. задруж. штампарији
у Новоме Саду.

О Г Л А С .

Идућом школском годином т. ј. 1. октобром 1873. године на

ЧЕШКО-СЛОВЕНСКОЈ

ТРГОВАЧКОЈ АКАДЕМИЈИ

почиње друга година, чиме завод овај достиже
потпуност своју!

Цел је овог завода, да младим, који се кани одати трговини, раширујући обим знања из других школа и прилагођујући га своме позиву, прибав- основних наука теоретичких и практичних у трговини и свима њезиним огранцима тако, да би изишавши из академије одмах били способни за службу ма у ком трговачком заводу.

Академија се састоји из две године, а подучава се у овим предметима: у рачуноводству — трговачкој рачуници — науци о роби — механич-

кој технологији — химији и химијској технологији — господарству народноме са особитим обзиром на теорију трговине и светског промета — науци о законодавству трговачком, у законима меничним, трговачким и ицаринарским, у привилегијама и монополу — у статистици трговачкој — земљопису трговачком, повесници трговачкој и културној — крснопису и теснопису — и на послетку језицима т. ј. мимо чешког и немачког (и то у оба исто тако темељито и брижљиво, да би свршени академичар био једнако способан за чешке и немачке заводе) још и у руском, француском, инглеском, талијанском, а покаже ли се довољан број слушалаца, и у осталим језицима словенским.

За слушаоце, који немају довољне приправе, да би могли примљени бити у прву годину академије, уређена је приправна школа, у којој ће се подучавати у чешкој и немачкој језику, рачуници, земљопису, повесници, веронауци, природним наукама краснопису и у цртању.

До прве године академије примају се за редовне слушаоце они, који су свршили нижу реалку или нижу ђимназију, а редовно издрже припремни испит, као и такови, који истина не одговарају горњим условима, али на препремном испиту покажу, да су иначе прибавили потребне науке; који пак немају према реченоме приправнога образовања, морају се, да би примљени били у приправну школу, подврћи припремноме испиту.

При припремном испиту за прву годину академије испитиваће се из чешког језика, из рачунице и земљописа према изискивању ниже реалке или ниже ђимназије; при припремном испиту за приправну школу полагаће се из чешког језика и рачунице према изискивању 2-ог разреда ниже реалке или ниже ђимназије.

Тако исто примаће се за поједине предмете на академији нередовни слушаоци.

Школарине плаћа се годишње 120 ф. а. вред. у приправној пак школи 100 фор., што се исплаћује у полугодишњим терминима при почетку школског течаја.

Нередовни слушаоци плаћају за 1 сахат преко недеље 7 ф. а. вр. годишње.

Прирез на школске потребе утаначен је за нове слушаоце са 5 ф. а. вр.

Уписивање почиње 26-им септембром а трајаће до краја тог месеца. Приглашења нека се дају за речено време до подне међу 8—12 сах. и по подне од 2—4 сах. у писарници академије, која се налази у броју 4 (новом) на мањем староварошком тргу (гућа баш на ћошку Линхардског трга), где се такође на сва питања дају потребни одговори и разјашњења, па према захтевању препоручују се и уредне породице, код којих би академици ваљано удомљени били.

Припремни испити држаће се 30 септ. и у данима, који за тим долазе.

У Прагу дне 1. августа 1873.

У име управног одбора за подизање и издржавање чешко-словенске трговачке академије:

Алојс Олива,

председник.

1—4

Манојло Тоннер,

управилац академије.